

با این ریشه بیگانه نباشیم

انسان شناسی از دیدگاه استاد مطهری

لیلا بانشی

سرشناسه	: بانثی. لیلا ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: انسان‌شناسی از دیدگاه استاد مطهری/لیلا بانثی : با همکاری مرکز پژوهش‌های کاربردی سیا- نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی شیراز.
مشخصات نشر	: شیراز: ارم شیراز، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۵۴۸-۸-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
پادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۴۶-۲۴۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: مطهری، مرتضی. ۱۳۹۹ - ۱۳۵۸ -- نظریه درباره انسان
موضوع	: مطهری، مرتضی. ۱۳۹۸ - ۱۳۵۸ -- نقد و تفسیر.
موضوع	: انسان (اسلام)
موضوع	: انسان‌شناسی
شناسه افزوده	: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها (دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شیراز) مرکز پژوهش‌های کاربردی سیا
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۹ ب ۲۷ / م ۲۳۳/۷ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۸
شماره کتبشناسی ملی:	: ۲۰۹۸۴۵۹

نام کتاب: انسان‌شناسی از دیدگاه استاد مطهری

موضوع کتاب: انسان (اسلام) - انسان‌شناسی

مؤلف: لیلا بانثی

ویراستار: سیما محتشمی

طراح جلد: سحر صدارت

صفحه آرا: اطلس دهقانی

تیراژ: ۱۰۰۰

قطع: وزیری

تعداد صفحات: ۲۴۶

ناشر: ارم شیراز

نوبت چاپ: اول

لیتوگرافی: چاپ و صحافی: واصف

قیمت: ۳۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۵۴۸-۸-۶

آدرس ناشر: شیراز - میدان دانشجو - مجتمع پزشکی نشاط - حقیقه چهارم - تشریات ارم شیراز

تلفن ناشر: ۰۹۱۷۳۰۱۳۶۵۲ - ۰۷۱۱-۶۴۶۲۰۷۷ - فاکس ناشر: ۰۷۱۱-۶۴۶۲۰۵۸

وب سایت ناشر: www.erampub.com

مدیر مسئول انتشارات: دکتر مسعود صفار (حکیم)

تمامی حقوق جهت مؤلف و ناشر طبق قرارداد فی مابین محفوظ است.

هر گونه کپی برداری پیگرد قانونی دارد.

فهرست مطالب:

موضوع:	صفحه:
مقدمه:	۱۵
بخش اول: اهمیت انسان‌شناسی	۱۷
اهمیت انسان‌شناسی	۱۹
انسان آیتی در مقابل تمام موجودات	۱۹
انسان سازی، رسالت انبیا	۲۰
دعوت به خودشناسی، سرلوحه تعلیمات مذهب	۲۱
انسان بی نهایت کوچک و دارای ظرفیت اتصال به بی نهایت بزرگ	۲۲
عدم شناخت خود عامل سقوط انسان	۲۳
انسان عالم کبیر	۲۳
بخش دوم: حقیقت و هویت انسان	۲۵
فصل اول: فطرت	۲۷
دیدگاه فلاسفه غرب پیرامون فطرت	۲۹
اقسام گرایش‌های انسان	۳۲
اقسام گرایش‌های فطری انسان	۳۳

۱. حقیقت جویی ۳۳
۲. گرایش به خیر و فضیلت ۳۵
۳. گرایش به جمال و زیبایی ۳۵
۴. گرایش به خلاقیت و ابداع ۳۶
۵. میل به عشق و پرستش ۳۶
- فطرت در آیات قرآن و احادیث ۳۹
- امور فطری، ذاتی یا ساخته محیط ۴۱
- تفاوت افراد در میزان استعداد های فطری ۴۲
- امکان رشد یا تضعیف فطرت ۴۳
- تضعیف یا از بین رفتن فطرت ۴۵

فصل دوم: مسخ انسان ۴۸

- مسخ انسان ۵۰
- تفاوت انسان و سایر موجودات در ساخته شدن ویژگی های روحی ۵۱
- تغییر پذیری انسان در بعد جسم و روح ۵۴
- عوامل مسخ انسان ۵۵
۱. کسب خصایص حیوانی ۵۵
۲. غایات انحرافی ۵۶
- ارتباط بحث مسخ با فطرت ۵۷
- توصیف قرآن از انسان های مسخ شده ۵۸
- مشاهده باطن انسانها توسط اهل معنا ۵۹
- حشر انسان بر اساس ویژگی های روحی ۶۰

فصل سوم: از خود بیگانگی انسان ۶۴

- از خود بیگانگی انسان ۶۶
- انسان موجودی دوجنبه ای ۶۷
- خود اصیل و خود طفیلی انسان ۷۰

تمثیل مولوی	۷۲
وابستگی به مادیات عامل از خود بیگانگی انسان	۷۳
عوامل بازیابی خود	۷۴
۱. عبادت	۷۵
۲. یاد خدا و ارتباط با او	۷۵
۳. درک هدف خلقت	۷۷

فصل چهارم: مدح و ذم انسان ۷۸

مدح و ذم انسان	۸۰
آیات ستایش انسان	۸۰
۱. انسان خلیفه خدا در زمین	۸۰
۲. استقلال و آزادی انسان	۸۱
۳. فطرت الهی انسان	۸۱
۴. اعتدال در خلقت انسان	۸۱
۵. قرب حق غایت نهایی انسان	۸۱
۶. وجدان اخلاقی انسان	۸۲
دلیل مدح و ذم انسان	۸۳
پاسخ به یک اشکال در زمینه مذمت ذاتی انسان	۸۹

فصل پنجم: تفاوت انسان و حیوان ۹۴

تفاوت انسان و حیوان	۹۶
۱. تفاوت انسان و حیوان در بعد آگاهی	۹۶
۲. تفاوت انسان و حیوان در بعد گرایش	۹۷
۳. تبعیت محض حیوان از غریزه	۹۸
۴. استعداد بشر برای پذیرش تکلیف	۹۹

بخش سوم: روح و روان انسان ۱۰۰

فصل اول: نحوه ارتباط میان روح و بدن ۱۰۲

..... ۱۰۴ خلقت روح و نحوه ارتباط میان روح و بدن

..... ۱۰۴ ۱. نظریه افلاطون

..... ۱۰۵ ۲. نظریه ارسطو

..... ۱۰۶ ۳. نظریه ملاصدرا

..... ۱۰۸ تجرد روح

..... ۱۰۹ ۱. بی‌نهایت بودن ظرفیت علمی انسان

..... ۱۰۹ ۲. بی‌نهایت بودن ظرفیت آرزویی انسان

..... ۱۱۰ تأثیر متقابل میان روح و بدن

..... ۱۱۱ استقلال روان انسان از جسم او

..... ۱۱۳ تعلق روح به بدن

..... ۱۱۴ کامل شدن ادراک روح پس از جدایی از بدن

..... ۱۱۸ فصل دوم: شخصیت روانی انسان

..... ۱۲۰ شخصیت روانی انسان

..... ۱۲۰ ۱. نظریه ماتریالیستی

..... ۱۲۱ ۲. نظریه ایده آلیستی

..... ۱۲۲ ۳. نظریه رئالیستی

..... ۱۲۳ روان خود آگاه و روان نا خود آگاه انسان

..... ۱۲۴ روان ناخود آگاه از منظر قرآن و احادیث

..... ۱۲۵ ظهور عناصر روان نا خود آگاه

..... ۱۲۷ اصلاح باطن ناپیدای نفس شرط اصلاح اخلاق

..... ۱۳۰ بخش چهارم: رابطه انسان و دنیا

..... ۱۳۲ رابطه انسان و دنیا

..... ۱۳۴ مذمت دنیا در قرآن و روایات

..... ۱۳۴ دلیل مذمت دنیا

..... ۱۳۴ دیدگاه نخست: مذمت مخلوقات

دیدگاه دوم: مذمت علاقه و محبت به دنیا.....	۱۳۶
دیدگاه سوم: مذمت رضایت به دنیا.....	۱۳۸
مذمت زندگی پست در دنیا.....	۱۴۱
جهان بینی اسلام درباره انسان و جهان.....	۱۴۳
راه حل مبارزه با دنیا.....	۱۴۳
رابطه انسان و دنیا از بعد عمل انسان.....	۱۴۵
رابطه میان سعادت دنیوی و سعادت اخروی انسان.....	۱۴۷

بخش پنجم: سقوط و تکامل انسان ۱۵۰

فصل اول: مسئولیت انسان ۱۵۲

مسئولیت انسان.....	۱۵۴
تکامل جبری و تکامل اختیاری.....	۱۵۴
تلازم میان دین و مسئولیت:.....	۱۵۵
آیات مسئولیت انسان.....	۱۵۶
۱. استعداد پذیرش مسئولیت در انسان.....	۱۵۷
۲. رها نبودن انسان.....	۱۵۸
۳. سیر استکمالی انسان.....	۱۵۹
۴. مسئولیت انسان در تزکیه خود.....	۱۶۰

فصل دوم: عوامل سقوط و تکامل انسان ۱۶۲

عوامل سقوط و تکامل انسان.....	۱۶۴
بی‌نهایت بودن مسیر کمال و انحطاط انسان.....	۱۶۴
عوامل کمال و سعادت انسان.....	۱۶۵
۱. عمل مهم‌ترین عامل سعادت اخروی.....	۱۶۵
تلاش انسان برای گریز از عمل.....	۱۶۷
۱. روابط سببی و نسبی.....	۱۶۷
۲. کریم بودن پروردگار.....	۱۶۹

۱۷۲.....	۳. انتساب به دین و مذهب خاص.....
۱۷۴.....	تأثیر عمل بر شخصیت انسان.....
۱۷۵.....	پرورش احساس کرامت ذاتی در انسان.....
۱۷۷.....	عبادت.....
۱۷۹.....	ادیان و پرورش حس نیایش.....
۱۸۰.....	تأثیر عبادت در گناه زدایی.....
۱۸۱.....	تأثیر تربیتی نوافل بیش از فرائض.....
۱۸۲.....	رعایت تعادل.....
۱۸۳.....	سختی.....
۱۸۵.....	آزمایش.....
۱۸۷.....	عوامل آزمایش انسان.....
۱۸۸.....	رشد انسان در خلال امتحانات.....
۱۸۹.....	کافی نبودن علم برای اصلاح بشر.....
۱۹۱.....	عوامل سقوط انسان.....
۱۹۲.....	عوامل سقوط فکری انسان.....
۱۹۵.....	عوامل سقوط اخلاقی انسان.....
۱۹۵.....	۱. گناه.....
۱۹۶.....	۲. معاشرت با سیاه دلان.....
۱۹۷.....	۳. بر خورداری زیاد از ثروت.....

فصل سوم: دیدگاه مکاتب گوناگون درباره کمال نهایی انسان..... ۲۰۰

۲۰۲.....	دیدگاه مکاتب گوناگون درباره کمال نهایی انسان.....
۲۰۲.....	۱. مکتب عقل.....
۲۰۷.....	۲. مکتب عرفان.....
۲۱۱.....	ایرادات مکتب عرفان از دیدگاه استاد مطهری.....
۲۱۶.....	۳ مکتب محبت.....

بخش ششم: نقد انسان شناسی غربی ۲۲۳

نقد انسان شناسی غربی..... ۲۲۵

۱. سقوط انسان از مقام خود..... ۲۲۵

الف) اکتشافات هیئت جدید..... ۲۲۵

ب) نظریه تکامل..... ۲۲۶

ج) نظریه فروید..... ۲۲۶

د) انکار روح و جنبه‌های الهی انسان..... ۲۲۷

۲. تناقض در توجیه گرایش انسان به امور معنوی..... ۲۲۸

۳. آزادی، کمال نهایی انسان..... ۲۳۳

۴. آزادی تفکر یا آزادی عقیده..... ۲۳۵

۵. تمرد در مقابل خداوند، کمال انسان..... ۲۳۷

۶. تناقض در اعتقاد به مسئولیت انسان..... ۲۳۹

۷. محدود کردن ارزش انسان به جنبه‌های زمینی..... ۲۴۱

۸. اختراع دین بدون ریشه غیبی..... ۲۴۳

مقدمه:

دین مقدس اسلام آخرین دین الهی است که توسط پروردگار متعال و به مقتضای ربوبیت او برای هدایت انسان ها فرستاده شده است. معارف و اندیشه‌های ارائه شده در این دین آسمانی در اوج قله معرفت بشری قرار دارد، اما از سوی دیگر، شناخت و فهم این معارف عمیق و راه یافتن به ساحت اندیشه‌های عالی آن در حیطه توانایی هر کس نبوده و نیازمند فکری عمیق و تلاشی خستگی ناپذیر است و چه بسیار کسانی که توان بالا رفتن از این قله را نداشتند و در پیچ و خم‌های سخت آن لغزیدند و از تکامل فکری بازماندند.

علامه و متفکر شهید استاد مطهری، از معدود اندیشمندانی بود که به انجام این مهم توفیق حاصل کرده و در مقوله دین شناسی و اسلام شناسی گام‌های بلندی برداشته بود. افکار استاد شهید در بعضی زمینه‌ها به طور پراکنده در آثار ایشان آمده و انقطاع حیات مادی این شجره طیبه مانع گردآوری منظم آن توسط خود ایشان شد، اما این مسئله مانع بهره‌گیری جانیهای تشنه معرفت از اندیشه‌های بی بدیل ایشان نخواهد شد. آنچه اکنون وظیفه مشتاقان و پژوهندگان معرفت است گردآوری و تحلیل آثار آن اسلام شناس بی نظیر در زمینه‌های گوناگون است. اثر حاضر تلاش در ارائه بحث «انسان شناسی از دیدگاه استاد مطهری» دارد.

در این اثر در مواردی که نقل قول مستقیم از آثار استاد صورت گرفته مطلب مورد نظر در علامت گیومه قرار داده شده و با نگارشی متفاوت از سایر قسمت‌های متن مشخص شده است. در مواردی نیز نگارنده به ارائه نقل قول غیر مستقیم از استاد مطهری پرداخته است که در این موارد شیوه نگارش از نگارنده است و البته در عین حال هیچ گونه برداشت شخصی که منطبق بر دیدگاه‌های استاد نباشد صورت نگرفته است. این موارد در پاورقی با علامت ر.ک (رجوع کنید) مشخص شده است.

در انتها امید دارم صاحبان معرفت از ارائه دیدگاه‌های اصلاحی خود به نگارنده دریغ نورزند و موجبات پربارتر شدن اثر حاضر را فراهم آورند.

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در

دانشگاه علوم پزشکی شیراز

مرکز پژوهش‌های کاربردی سبا

لیلا بانسی